

Total mortalitet bättre vid jämförelser än död i covid-19

Debatten i medier om strategier för att hantera covid-19-pandemin både i Sverige och internationellt hänvisar ofta till dödligheten, och fortlöpande jämförelser mellan länder med olika strategi. Ofta saknas dock insikter i statistikens begränsningar och vad som krävs för att analysera data och göra jämförelser på ett korrekt sätt.

I såväl Sverige som flertalet andra länder presenteras antal avlidna med covid-19 i stort sett dagligen. Men den synbara precisionen i dessa siffror är förledande. Siffrorna har inte den bakgrund som vi är vana vid när vi ser på till exempel antal avlidna i stroke eller bröstcancer. I Sverige tas sådana siffror fram från Socialstyrelsens dödsorsaksregister och är baserade på läkares dödsorsaksbevis; dödsorsakerna kodas enligt en svensk version av WHO:s klassifikations-system med bland annat underliggande och bidragande orsaker. Följaktligen finns en betydande eftersläpning i Dödsorsaksregistrets statistik, som i regel görs tillgänglig årsvis. Tillförlitligheten är mycket hög, även om distinktionen mellan underliggande och bidragande dödsorsak kan vara svår, särskilt bland multistuka och äldre. Detta gäller nu i en tid med covid-19 likväl som annars.

Siffrorna som Folkhälsomyndigheten redovisar för avlidna i covid-19 har inte passerat Dödsorsaksregistret. De kommer i stället direkt från sjukvården och regionerna, med viss eftersläpning. Statistiken visar

Karin Modig, docent
● karin.modig@ki.se

Anders Ahlbom, senior professor

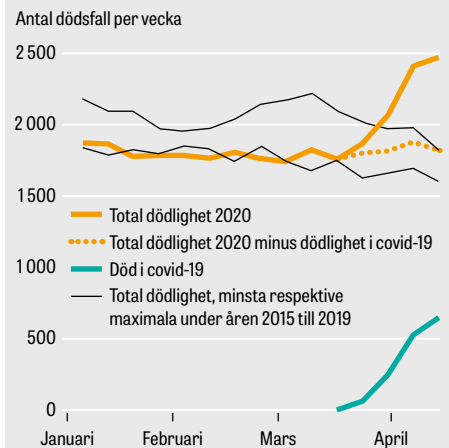
Anthony Matthews, postdok; samtliga institutet för miljömedicin, enheten för epidemiologi, Karolinska institutet, Stockholm

antalet personer med bekräftad covid-19 som avlidit, oavsett dödsorsak. Dessa siffror påverkas av hur patienter med covid-19 och samtidigt annan livshotande sjukdom klassificeras när de avlider, det vill säga hur man hanterar underliggande respektive bidragande dödsorsaker. Siffrorna påverkas också av vilka och hur många som testas för sjukdomen. Rimligen har testningen inte betydelse vid dödsfall under intensivvård, men väl för beslut om inläggning på intensivvård och förstås vid dödsfall i annan sjukvård eller i hemmet/äldreboende. I Sverige har dödsfall utanför sjukhus hela tiden räknats in bland avlidna i covid-19 i de fall individen testats positivt för viruset. Så är inte fallet i alla länder, och i vissa fall har man ändrat rutiner under pandemins gång.

Dessa förhållanden har stor betydelse för vilket antal avlidna i covid-19 som presenteras och är helt avgörande vid internationella jämförelser. Vid sådana jämförelser måste förstas också skillnader i befolkningsstorlek och åldersstruktur räknas in. Så småningom, när dödsorsaksstatistiken är på plats i Sverige och andra länder och mer information finns tillgänglig, kommer också betydelsen av andra riskfaktorer att analyseras i stor detalj. Även könsskillnader, vilka i dagsläget är svåra att jämföra på grund av olika åldersstruktur bland män och kvinnor i befolkningen, kommer att tas med i beräkningen.

Omfattande internationella jämförelser av dödlighet och andra aspekter på pandemin görs, och på goda grunder. De är helt avgörande för bedömningar av hur pandemin utvecklas och för utvärderingar av länders olika folkhälsostراتيجier. Därför är skillnaderna i hur covid-19-mortalitet redovisas problematiska. Total dödlighet lämpar sig i nuläget betydligt bättre för internationella jämförelser än död i covid-19, även om det finns internationella skillnader i kvalitet även på dessa data. Man kan tycka att total dödlighet ger trubbiga och oprecisa analyser, men de är oberoende av skillnader i hur dödsorsaker fastställs och registreras och av strategier för testning, och de mäter precis det man vill mäta.

FIGUR 1. Antal avlidna i Sverige veckovis

► Antal avlidna i Sverige per vecka mellan 1 januari och 14 april 2020 samt 2015 till 2019. Källa: Total död SCB samt covid-19 Folkhälsomyndigheten, officiella data.

Men även här finns problem. Ett är att det finns en eftersläpning i rapporteringen, som är olika stor i olika länder. Ett annat är att dödligheten i en befolkning ändras sig över tid även oberoende av covid-19, som följd av övergripande trender.

Det finns en god överensstämmelse mellan hur total död utvecklas och siffrorna om covid-19-död för Sveriges del, se Figur 1. Möjligen ökar den totala dödligheten något mer än vad som indikeras av trenden i covid-19-död. Det skulle i så fall innebära en viss underrapportering av döda i covid-19. Bilden ser sannolikt olika ut för olika regioner i Sverige, åtminstone i dagsläget, och kanske även för män och kvinnor. Eftersom Sverige, och övriga nordiska länder, har erkänt högkvalitativa registerdata och omfattande erfarenhet i hur de används kan man spekulera i att en sådan underrapportering skulle kunna vara större i en del andra länder. Om ett tag kommer vi med säkerhet att kunna jämföra den totala mortaliteten mellan de olika länderna och uttala oss om skillnader i dödligheten till följd av covid-19. ○

● Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.

Citera som: Läkartidningen. 2020;117:F3XL

Läs mer! Engelsk sammanfattning på Läkartidningen.se

HUVUDBUDSKAP

- Dödligheten i covid-19 jämförs fortlöpande mellan länder med olika strategi. Ofta saknas emellertid tillräckliga insikter i statistikens begränsningar och vad som krävs för att analysera data och göra korrekta jämförelser.
- Siffrorna som specifikt avser avlidna i covid-19 påverkas av teststrategi och många andra saker som skiljer sig mellan länder.
- I nuläget är monitorering och jämförelse av total mortalitet mest tillförlitlig, eftersom den är oberoende av teststrategi och skillnader i dödsorsaksklassificering.

SUMMARY

Covid-19 – deaths and analysis

Mortality from Covid-19 is monitored in detail and compared between countries with different strategies against the virus. There is, however, often a lack of understanding of what is required in terms of measures and interpretation to enable correct comparisons. The number of deaths from Covid-19 is affected by the testing strategy and many other things that differ between countries. Therefore, today, the most reliable source for monitoring and comparing mortality from Covid-19 is total mortality. In Sweden, there is good correspondence of Covid-19 deaths and total mortality, with a tendency to a higher total mortality indicating some under-reporting of Covid-19 mortality.